

Benoît Vitkine

Kreml har hamnat i anti-islamisk våg

Ur *Le Monde*, 29 mars 2024

Många arbetare i dagens Ryssland kommer från områden med stor andel muslimer, såsom Kazakstan, Kirgizistan, Tadzjikistan, Turkmenistan och Uzbekistan. Enligt officiella ryska uppgifter var de flesta som genomförde terrorattentatet mot konsertlokalen i Moskva från Tadzjikistan, vilket har bidragit till att det i Ryssland brutit ut en våg av hatattacker mot personer från Centralasien.

Ynglingen var inte den ende hjälten på Crocus City Hall, men statliga ryska medier är som tokiga i honom. Femtonårige Islam Chalilov arbetade i konsertlokalens garderob den 22 mars, den kväll då ett attentat ledde till 143 döda. Han räddade ett hundratal personer genom att föra dem till en öppen nödutgång. Islam uttrycker sig väl, talar blygsamt om sin roll. Men det är främst hans förnamn och hans bakgrund (kirgiz) som tilltalar officiella medier.

Islam Chalilov tilldelas muslimsk tapperhetsmedalj (foto från Instagram)

Den växande uppmärksamheten kring honom de senaste dagarna svarar mot ett behov: att få bukt med den migrantfientliga och anti-islamska våg som drabbat Ryssland den senaste veckan. En våg som de styrande ibland själva bidragit till att underblåsa. En annan tydlig signal: när Kreml den 28 mars lät sprida en video där Vladimir Putin sammanträffade med militärer och i förtrolig ton lät undslippa sig, ”När jag hör att Ryssland bara är till för ryssar väcker det en känsla av oro i mig ...”

Orden ”Ryssland åt ryssarna” (och ”Ryssar” i begreppets etniska bemärkelse) hade kvällen innan kunnat höras i Moskvas tunnelbana då en kvinna från Jakutien filmade hur hon blev överfallen av ultranationalister och där en av dem slutligen gjorde nazisthälsningen. Den incidenten är bara en av de många som noterats sedan det stod klart att terroristerna i Crocus City Hall och deras medbrottslingar, knutna till organisationen Islamiska staten i Khorassan,

samtliga härstammade från Centralasien – sju tadjjiker och en kirgiz – men de flesta bosatta i Ryssland.

Överfall, slagsmål, en våg av hat på sociala medier ... Tecken på spänningar finns och attentatet har väckt till liv, eller gjort det möjligt att uttrycka dem öppet, de främlingsfientliga stämningar som är väl förankrade hos en del av befolkningen. Således har man observerat en ökning av anslag i fastigheter eller på arbetsmarknaden som lyder ”reserverat för slaver”. Det är tämligen vanligt i Ryssland och något som myndigheterna bestämt motsätter sig. Exempelvis har taxiförare med bakgrund i Centralasien upptäckt att deras körningar blir inställda.

Polisräder

Upprördheten går att observera trots regimen försök att rikta blickarna – och hatet – mot Ukraina och Väst, som anklagas för att vara ”de verkliga beställarna” av attentatet. I onsdags täcktes hela förstasidan av dagstidningen *Argumenty i fakty* av en uppmaning att skicka de påstått skyldiga – Macron, Biden, Scholz, Zelenskyj – att ”brinna i helvetet”. Utredningen av attentatet har för sin del ställt sig bakom den versionen och i torsdags hette det att ”arbetet med de gripna terroristerna, granskningen av tekniska bevis som hittats hos dem och analysen av finansiella transaktioner har gjort det möjligt att hitta bevis för deras kontakter med ukrainska nationalisterna”.

Likafullt riktar sig myndigheternas uppmärksamhet främst mot migranter från Centralasien, vilket underblåser en större misstänksamhet mot de muslimska och turkiskspråkiga minoriteterna i landet. Sedan en vecka har polisraderna ökat, på marknader, i migrantarbetarna hem, i de företag som är storkonsumenter av lågkvalificerad arbetskraft.

Även om inga siffror angetts officiellt gör Valentina Tjupik, som från exilen samordnar ett omfattande nätverk till försvar av migranterna, bedömningen att ”tusentals personer anhålls varje dag, inte bara tadjjiker, vilket lett till stölder, våld, hot om efterföljder på tveksamma grunder och hundratals utvisningar”. BBC:s ryskspråkiga sändningar har citerat flera advokater som talat om att domstolar i Moskva är översvämmade av att hantera utvisningsbeslut

Migranterna från Centralasien (Uzbekier, kirgizer och tadjjiker till största delen) förfogar ändå över en situation utan visumkrav och som ger dem arbetstillstånd i Ryssland. Det är precis den sortens undantag som blivit kritikernas måltavla och då handlar det inte bara om samhällets ultranationalistiska ytterkant. En rad parlamentsledamöter, till att börja med från kommunistpartiet, har krävt en skärpning av lagstiftningen och en minskning av tillstånden för de folken att vistas på ryskt territorium. Den 24 mars föreslog parlamentsledamoten Michail Tjeremet till och med att man skulle hindra dessa migranter från att komma in i landet så länge kriget i Ukraina varar, på grund av att ”de personerna rekryteras av västliga underrättelsetjänster”.

I tre regioner har det också fattats beslut om förbud för utlänningar, även sådana med arbetstillstånd, att arbeta i vissa sektorer, som transporter, utbildning eller handel. I tisdags hävdade riksåklagaren för sin del att det gick att konstatera en ökning av brott begångna av migranter – trots att inrikesministeriets statistik säger raka motsatsen.

Risk för splittring

Röster ur ”civilsamhället” har manat till återhållsamhet, som rapparen Timati, snabbt attackerad av ultranationalistiska bloggare som påminde om hans tatariska och judiska rötter. Sångerskan Manizja, själv av tadjjikiskt ursprung, som bor i exil efter att ha tagit ställning mot invasionen av Ukraina, har också vädjat om att ”inte lägga skulden på migranterna”. Den våg av hat som följde på hennes uttalande påminner om den som uppstod när hon 2021 utsågs att representera Ryssland i Eurovision.

Frågan är synnerligen känslig för regimen, och särskilt för Vladimir Putin, som regelbundet talat om risken för att landet ska splittras multi-etniskt och där muslimerna utgör upp till 20 procent av befolkningen. Kriget i Ukraina, där representanter för nationella minoriteter är överrepresenterade i armén, har bara ökat på denna oro.

Samtidigt förhållig Putin allt oftare ”storryska” känslor hos befolkningen och har gett ortodoxa kyrkan en central roll, trots att staten teoretiskt är ”sekulär”. Och 2020 lät han inskriva i konstitutionen att ryska folket är ”grunden” till ryska staten.

Frågan har också en klar ekonomisk dimension. Den dåliga befolkningstillväxten i Ryssland och konsekvenserna av invasionen i Ukraina gör det mer nödvändigt än någonsin att ta in migranter, eftersom landets ekonomi lider brist på arbetskraft. Men det kommer redan färre migranter än tidigare för att arbeta. Deras intresse har svalnat på grund av aggressiva rekryteringskampanjer till fronten i Ukraina och en rubelkurs som gör deras löner mindre konkurrenskraftiga. I torsdags konstaterade ekonomen Nikolaj Kulbaka att ”det finns ingen annan region i världen i stånd att förse Ryssland med så mycket migranter”.

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips – om terrordådet

[Svenska UD varnar för terrordåd i Moskva](#) (*Aftonbladet* 8/3 -24)

[Terrorattentatet i Crocus City Hall](#) (svenska Wikipedia)

[Dådet i Moskva kan vara IS hämnd mot Ryssland](#) (*SvD* 23/3 -24 – intervju med Aron Lund)

[IS-film sägs visa attacken i Moskva](#) (*DN* 24/3 -24)

[Allt pekar på jihadister efter Krokus-attentatet i Moskva](#) (*ETC* 25/3)

[Därför vill IS attackera Ryssland](#) (*Aftonbladet* 27/3 -24)

[Kreml har bestämt sig för att väst och Ukraina planerade terrordådet](#) (*DN* 27/3)

[Diktatur, korruption och fattigdom göder extremismen i Tadzjikistan](#) (*DN* 28/3)

[Rysspropaganda pekar på väst: ”Brinn i helvetet”](#) (*SvD* 28/3)

[En vecka efter terrordådet: Så låter den ryska propagandan](#) (SVT 29/3)

[Fattiga gästarbetare rekryteras av IS](#) (*Sveriges Radio* 31/3)

[Iran varnade Ryssland om Moskva-attacken](#) (SVT 1/4)